

VEDLEGG

DET KONGELIGE
ARBEIDS- OG SOSIALDEPARTEMENT

Statsråden

Arbeids- og sosialkomiteen
Stortinget
Postboks 1700 Sentrum
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

20/4223-

30. november 2020

Representantforslag 45 S (2020–2021) om å rette opp i feil i regelverket som gjør at uføre mister pensjon

Jeg viser til brev av 6. november 2020 der arbeids- og sosialkomiteen ber om min vurdering av forslag i dokument 8:45 S (2020–2021) fra stortingsrepresentantene Solfrid Lerbekk og Audun Lysbakken om å rette opp det de mener er feil i regelverket som gjør at uføre mister pensjon.

Arbeids- og sosialkomiteen ber om en vurdering av følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen så snart som mulig lage en forskrift som sikrer at uføre fra yrkesgrupper med særaldersgrenser ikke får samordnet bort store summer fra særaldersgrense til 67 år.»

Forslagsstillerne viser til at uføre med særaldersgrense risikerer å tape store summer i perioden fra særaldersgrensen og fram til 67 år. Forslagsstillerne hevder at dette er en så uforståelig regel at det er grunn til å tvile på om konsekvensene er tilsiktet.

Før jeg kommer med min vurdering av forslaget, vil jeg først gjøre rede for gjeldende regelverk for uføre med særaldersgrense. Jeg vil også gjøre rede for vurderingene som ble gjort i forbindelse med overgangsregelen som forslagsstillerne viser til (*Forskrift 3. desember 2015 nr. 1374 om samordning av alderspensjon før 67 år og enke- og enkemannspensjon fra offentlig tjenestepensjonsordning med uføretrygd fra folketrygden – overgangsregler*).

Gjeldende regelverk for uføre med særaldersgrense

Ny uføretrygd erstattet uførepensjon fra folketrygden fra 1. januar 2015. Uføretrygden beregnes andre regler enn den gamle uførepensjonen og skattlegges som lønn. Personer

som hadde uførepensjon ved utgangen av 2014, har blitt teknisk overført til nye regler ved at nivået på ytelsen er videreført men oppjustert for å ta hensyn til de nye skattereglene.

Uførepensjonen fra offentlige tjenstepensjonsordninger er tilpasset ny uføretrygd i folketrygden. Uførepensjonen er gjort om fra en bruttoordning til en nettoordning, dvs. at uførepensjonen beregnes uavhengig av folketrygdytelsen, og gis som et påslag til denne. Satsene for den nye uførepensjonen er tilpasset de nye beregningsreglene i folketrygden og de nye skattereglene.

Uføre med særaldersgrense vil ved nådd aldersgrense få omgjort sin uførepensjon fra tjenstepensjonsordningen til en alderspensjon, mens uføretrygden fra folketrygden løper fram til fylte 67 år. Alderspensjon fra tjenstepensjonsordningen er for årskull født før 1963 videreført som en samordningspliktig bruttopensjon, og for personer med særaldersgrense er det videreført en tilsvarende ytelse fram til 67 år, også for årskull født etter 1963. Det vil si at pensjonen fram til 67 år ved full opptjening beregnes som 66 prosent av pensjonsgrunnlaget, og at det gjøres fradrag for uføretrygden fra folketrygden.

Som følge av at folketrygdytelsen ble lagt om fra 2015, var det nødvendig å justere reglene for hvordan alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning før 67 år skal samordnes med uføretrygd fra folketrygden. Uføretrygden er, på grunn av skattereglene, vesentlig høyere før skatt enn den gamle uførepensjonen. Fradraget for uføretrygd er derfor tilsvarende høyere enn tidligere. I tillegg er det nå en lavere del av uføretrygd som er skjermet fra samordning, enn det som gjaldt for gammel uførepensjon. Dette gjør at alderspensjonen fra tjenstepensjonsordningen etter samordning, og samlet ytelse, ofte blir langt lavere med ny uføretrygd enn tidligere.

Tilpasninger i samordningsreglene som følge av omleggingen av uføreordningene i de lovfestede offentlige tjenstepensjonsordningene og innføringen av ny uføretrygd i folketrygden ble foreslått i Prop. 66 L (2013–2014). Det ble tydelig presentert i lovforslaget at samlet ytelse for uføre i perioden fra særaldersgrensen og fram til 67 år blir lavere med nye regler enn med reglene som gjaldt før 2015. I departementets vurdering står det:

«De foreslåtte samordningsreglene vil, som enkelte høringsinstanser påpeker, i mange tilfeller gi noe lavere samlet ytelse etter skatt enn dagens regler ville gitt. Departementet understreker at de foreslåtte samordningsreglene gjelder for nye tilfeller, og at det vil bli gitt særskilte regler for løpende ytelser i forskrift. Departementet mener derfor at dagens regler ikke bør tillegges vesentlig betydning. Departementet mener at det er mer relevant å sammenligne denne gruppen med hva personer som når særaldersgrensen uten å ha vært uføre, får i ytelse etter skatt.

De som når særaldersgrensen uten å ha vært uføre, får en bruttoberegnet alderspensjon på 66 prosent uten noen samordningsfordeler. Denne ytelsen skattlegges med lavere trygdeavgift og lavere minstefradrag enn lønnsinntekt,

og dermed også uføretrygd. Med en 66 prosent ytelse pluss ¼ grunnbeløp i samordningsfordel vil uføre som når særaldersgrensen komme om lag likt ut som ikke-uføre som når særaldersgrensen etter skatt. De som når særaldersgrensen som uførepensjonister har en noe høyere samlet ytelse før skatt og noe strengere skatteregime enn ikke-uføre som når særaldersgrensen. De har noe lavere ytelse før skatt, men litt gunstigere skatteregime.»

Uføre med særaldersgrense får altså i perioden fra særaldersgrensen til 67 år en bruttoberegnet alderspensjon som er samordnet med uføretrygd fra folketrygden. Samlet ytelse overstiger 66 prosent, ettersom det er samordningsfrie deler. Selv med de nye reglene vil altså uføre med særaldersgrenser få om lag samme nivå på ytelsen etter skatt i perioden fra særaldersgrensen og fram til 67 år som ikke-uføre særalderspensjonister.

Vurderingene som ble gjort i forbindelse med *Forskrift 3. desember 2015 nr. 1374 om samordning av alderspensjon før 67 år og enke- og enkemannspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning med uføretrygd fra folketrygden – overgangsregler*

Forskriften gjelder for særaldersgrensepensjonister som fikk konvertert uførepensjonen 1. januar 2015, og innebærer at samordningsfradraget settes etter reglene som gjaldt før 1. januar 2015. Dette er en overgangsordning som gjelder for uføre som når aldersgrensen for stillingen før 2025. Forskriften innebærer at de som er omfattet får samme nivå på tjenstepensjonen som etter reglene som gjaldt før 2015 i perioden fra særaldersgrensen og fram til 67 år. Dette betyr at de får en høyere samlet ytelse i perioden enn ikke-uføre særalderspensjonister.

I sitatet som er gjengitt over, går det fram at reglene for hvordan særaldersgrensepensjon før 67 år skal samordnes med uføretrygd fra folketrygden skal gjelde for nye tilfeller, og at særskilte regler for løpende ytelser vil bli gitt i forskrift. Det ble imidlertid ikke direkte sagt at en uførepensjon fra tjenstepensjonsordningen som omgjøres til en alderspensjon ved særaldersgrensen er å betrakte som et nytt tilfelle.

Intensjonen med overgangsreglene for uføre som i tillegg til folketrygdens uførepensjon hadde en bruttoberegnet uførepensjon fra en offentlig tjenstepensjonsordning ved utgangen av 2014, var at uførepensjonen fra offentlig tjenstepensjon fra 2015 ikke skulle påvirkes av at folketrygdytelsen ble konvertert over til nytt regelverk. Det innebar at uførepensjonen etter samordning i desember 2014 ble videreført som en nettoppensjon med samme beløp fra og med 2015.

Uførepensjon fra offentlig tjenstepensjon som ble innvilget før 2015 løper altså som hovedregel med nøyaktig samme beløp som ved utgangen av 2014. Uføre som når særaldersgrensen etter 2014 og som får særaldersgrensepensjon etter 2014, ville uten særskilte regler blitt påvirket av at folketrygdens uførepensjon er konvertert til ny uføretrygd. Ettersom slike tilfeller ikke gikk tydelig fram av lovproposisjonen som foreslo justerte samordningsregler (Prop. 66 L (2013–2014)), ble det vurdert som hensiktsmessig med

overgangsregler av hensyn til forutsigbarhet for den enkelte. Dette var begrunnelsen for forskriften om overgangsregler. Det var altså først og fremst av hensyn til forutsigbarhet at det ble gitt overgangsregler, ikke fordi det ble vurdert at ytelsesnivået var urimelig for denne gruppen.

I motsetning til hva som gjaldt før pensjonsreformen og uførereformen vil overgangen fra uførepensjon til alderspensjon ha vesentlige økonomiske konsekvenser for den enkelte. Det skyldes endringene i opptjeningsregler, samordningsregler, skatteregler og innføringen av levealdersjustering av alderspensjonen. Dette vil gjelde alle grupper pensjonister, ikke bare uføre med særaldersgrense. På sikt mente departementet i forarbeidene til forskriften at hensynet til forutsigbarhet for den enkelte må løses gjennom god informasjon og ikke gjennom særregler for enkeltgrupper.

Min vurdering

Jeg er uenig i premisset til forslagsstillerne om at uføre med særaldersgrense risikerer å tape store summer i perioden fra man skulle gått av med pensjon på grunn av særaldersgrensen og fram til 67 år. Denne gruppen, som ikke omfattes av den ovennevnte overgangs-forskriften, kommer om lag likt ut etter skatt som de ville gjort dersom de ikke ble uføre. Etter min mening er det ikke et tap for de uføre når de kommer om lag likt ut som de ville gjort dersom de ikke ble uføre.

Forslagsstillerne hevder at dette er en så uforståelig regel, at det er grunn til å tvile på at konsekvensene er tilsiktet. Jeg mener at det går klart fram av forarbeidene at konsekvensene er tilsiktet. I forarbeidene går det klart fram at departementet mente at det relevante sammenligningsgrunnlaget er arbeidsføre med særaldersgrense og ikke det gamle uføreregelverket og Stortinget sluttet seg til forslagene. Jeg mener at det ikke er urimelig at personer med særaldersgrense får om lag samme nivå på inntektssikringen fra særaldersgrensen, uavhengig av om de er uføre eller arbeidsføre.

Forslagsstillerne trekker fram at dette gjelder personer i flere viktige yrkesgrupper i offentlig sektor, som hjelpepleiere, sykepleiere, renholdere, politi og brannkonstabler som har fysisk krevende yrker. Forslagsstillerne peker på viktigheten av at de har et sikkerhetsnett som fanger dem opp om de skulle være så uheldig å bli uføre, enten det er snakk om belastningsskader eller andre yrkesskader. Her deler jeg synspunktene til forslagstillerne fullt ut. Jeg mener at gjeldende regelverk gir denne gruppen et godt sikkerhetsnett, og om lag samme sikkerhetsnett om de skulle være så uheldig å bli uføre eller om de står i jobb til aldersgrensen. Slik jeg ser det er det ikke urimelig å likebehandle uføre og ikke-uføre, selv om uføre i denne gruppen ble behandlet gunstigere enn arbeidsføre i det gamle regelverket. Jeg mener derfor at representantforslaget bør avvises.

Det er grunn til å påpeke at uføre med særaldersgrense ofte kommer dårligere ut enn uføre uten særaldersgrense i perioden fra særaldersgrensen og fram til 67 år. Jeg synes ikke dette kommer godt fram i Representantforslaget.

Denne problemstillingen vil være borte dersom særaldersgrensene ble avviklet, da ville alle uføre i offentlig sektor blitt overført til alderspensjon fra samme alder. Det er ikke en ubetinget fordel å ha en særaldersgrense, hverken for arbeidsføre eller uføre. For arbeidsføre innebærer særaldersgrenser at en må slutte i jobb, selv om man har helse og motivasjon til å jobbe videre. Inntektsmessig innebærer dette at en går fra full lønn til 66 prosent av lønn, altså en betydelig nedgang.

Jeg mener at arbeidsføre i disse yrkesgruppene burde få lov til å fortsette å jobbe, dersom de har helse og motivasjon til å jobbe lenger. Regjeringen har derfor hatt på høring et lovforslag om at personer med særaldersgrense skal få fortsette i stillingen også etter at de har passert særaldersgrensen. Departementet jobber nå med en lovproposisjon som følger opp lovforslagene i høringsnotatet.

Med hilsen

Henrik Asheim